21

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE

THERAPIA PASSIONIS HYPOCHONDRIACÆ,

QUAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE BRANDENBURGICO, RELIQUA,
GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU
PRÆSIDE
DN. GEORGIO ERNESTO STAHL,
CONSIL. AUL. ET ARCHIAT. REG. MED. ET RERUM NATURALIUM PROFESSORE PUBL. ORDIN. ACAD. NAT. CUR. COLLEGA LONGE DIGNISSIMO, DECANO h. t. SPECTATISSIMO,
DN. PATRONO, PRÆCEPTORE, AC PROMOTORE SUO
omni Obſervantiæ atque Honoris cultu ætatem proſequendo,
PRO GRADU DOCTORALI,
Summisque in Arte Medica Honoribus, Inſignibus, ac Privilegiis
More Majorum ſolenni obtinendo,
Ad d. Jun. MDCCXIII. horis ante & pomeridianis
IN AUDITORIO MAJORI
Publico Eruditorum Examini ſubmittit
GEORGIUS CLACIUS,
HANNOVERANUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

PRÆLOQUIUM.

QUamquam communis ille artis medicæ ſcopus exiſtat, ut non tam curioſa, jucunda, ſplendida, & ſpecioſa tractet, ſed vitæ & ſanitati humanæ, partim conſiliis, partim auxiliis ſalutaribus, proſpiciat, eademque juſto ordine, conveniente nexu, & rationabili methodo commendet atque offerat; tamen deploranda merito eſt illa vulgaris cespitatio, quod hic tam dignus & ſonticus ſcopus, per tot præcoces interſperſas opiniones & perſuaſiones humanas, multis modis deflectat, eoque ipſo ſalutarem uſum, ex arte hac exſpectandum, prætergrediatur atque perdat. Loquimur vero de illis liberalibus atque fugitivis opinionibus quæ hodienum plus valent, quam rationes; imprimis in rebus ſcientificis, & quarum tractatio circa tam nobile objectum & ſubjectum verſatur: Quin nimis plebeja nobis videtur, illa in re Medica implicite occurrens deductio, qua, de rebus, quæ ſunt facti, bona opinio fo-

vetur, & ut Germani eloquuntur, eine gute Meinung von einer Sache haben: niſi illud ludibrium merito etiam medicam artem premat, quod pro arte στοχαστικῇ reputetur. Imò, quamvis quidem ratum ſit *Ciceronis* effatum *quod opinionum commenta deleat dies, Naturæ judicia verò confirmet*; attamen vix affirmare veremur, quod ſub confuſa horum Naturæ judiciorum tractatione, mirificè adhuc opinionum commenta inclareſcant. Inde contingit, ut hodienum *Hippocrates* ultro ex Priſca Medicina, dubios & *malos Medicos* invehat, eosdemque *malis gubernatoribus* compareat, qui in re levi haud delinquentes, in magis ſonticis verò & notatu dignioribus ubique hæſitant. Unde enim aliter derivari poſſent, hi maximi hiatus; niſi ex illis prodigis ſpeculationibus, quæ ex Phyſica ſcientia, in Medicam Theoriam irrepſerunt: quam verò in Medicina umbratilem & *pictoriam* eſſe, jam olim, & verè & accurratè, aſſeruit *Hippocrates*. Proſtituit vèro huc usque artem noſtram Medicam, hæc libido ſpeculandi & opinandi; unde præter neceſſitatem, tot novitates, tot novi morbi, tot, & tam diffuſæ, morborum cauſæ, excogitatæ & ſuppoſitæ, ſimplices verò affectus, ſub confuſis aliis ſchematibus, expoſiti & tractati, complicati viciſſim, è disſitis, & univerſalioribus, cauſis explicati, & eo ipſo perverſi, fuerunt. Tanto magis verò hæc ſaluberrima ars Medica, claudicare cœpit, quam primum tot *ſtimuli*, ficti & picti, tot *acumina* excogitata, tot *acrimoniæ* ſuppoſitæ, & tam frequens *obſtructio* impoſita. Premit inter alia hæc confuſio Affectum in Medicina notatu maximè dignum, quem *Hypochondriacam Paſſionem* appellare ſolent; cujus Theoretica æquè, ac Practica Tractatio,
per

per tot animos diſtracta eſt, ut certè ſelectus & carus & difficilis ſit, quænam harum tractationum, aſſumenda, continuanda, & applicanda veniat. Sumſimus nobis itaque adſpirante divina clementia, eo anniti, ut qua fieri poterit brevitate, hos ſcopulos evitare, & ex fundamentis, tam rationis ſanæ, quam ſecuræ experientiæ, commonſtrare queamus, THERAPIAM cumprimis hujus PASSIONIS HYPOCHONDRIACÆ. Hoc vero ſpecimen, ut ad vota ſuccedat, exeatque, eſt, quod à DEO T. O. M. devotiſſimo animo precamur.

§. I.

QUamvis hic affectus, cujus Therapevticam explicationem pro Themate Inaugurali ſelegimus, nimium quantum cognitus eſſe videatur, imo tot vicibus expoſitus ſit; tamen, cum paſſim adhuc deſideria quædam in modo *connectendi* & *applicandi* talia, quæ in illo negotio & *utilia* & *neceſſaria* ſunt, ſuppetant: propterea non alienum fuerit, ad *Senecæ* effatum, quod *nihil nimis dicatur*, *quod nunquam ſatis diſcatur*, ſi in illis poſtulatis enodandis vires meas exerceam. Haud vero conſultum erit, diutius recenſendæ *Hiſtoriæ* hujus affectus, aut latiùs explicandæ *Aetiologiæ*, immorari; quæ affatim à variis Celeberrimis Viris commendata fuere; illud vero è re noſtra erit, ut ad ductum veræ *Hiſtoriæ* hujus paſſionis, breviter fundamenta *Pathologiæ*, & quidem *pragmaticæ*, recenſeamus: *Therapiam* hiſce fundamentis ſuperſtructam explicemus, *nexum* utriusque commonſtremus, & quid tam *privativè*, quam *poſitivè* in hoc ita dicto Malo, committendum ſit, indicemus.

§. II.

Ut vero meliorem ordinem ſervemus, in limine ſta-

tim ſignificanda erit *vera* & *formalis* hujus affectus *indoles* atque conditio. Propterea hæc vulgò dicta *Paſſio Hypochondriaca*, eſt *concurſus commotionum & contentionum ſpaſticarum* per *tenſorias, oppletorias, preſſorias, reſtagnatorias, diſtenſorias*, angentes moleſtias, circa *Venæ Portæ*. Syſtema, & huic annexa *viſcera*, ſævientium, & perceptibilium: ad *promotionem ſpiſſioris*, & *emotionem abundantioris* ſanguinis, collineantium. In qua ſyndrome vero, tam *poſitivæ actiones*, nimirum *ſpaſticæ tractiones, congeſtiones, adpreſſiones retro-preſſiones* & *impreſſiones*, quam *paſſiones, oppletoriæ, diſtenſoriæ, inflatoriæ, reſtagnatoriæ, gravativæ*, aliæque, communiter obtingere ſolent.

§. III.

Quo ſenſu etiam hoc loco, & quidem in frontiſpicio hunc affectum *paſſionem* appellare placuit. Haud verò in univerſalitatem quandam conſentiens, quaſi *ſingula* merè *paſſive* contingant; cum contrà, non modo *ſenſualis* perceptio, ſed & *rationalis connexio* horum phœnomenorum, quæ in hoc affectu occurrunt, *activum* hunc concurſum obſignet: in quibus appellandi modis verò, nos minime difficiles fore promittimus. Illud vero indicâſſe & præmonuiſſe ſuffecerit, quod confuſa illa hujus affectus æſtimatio & dijudicatio, quaſi *abſoluta paſſio, offenſio*, & propterea *ſimpliciter morbida* & *noxia* diſpoſitio, & poteſtas, in illo occurrat, efficaci *Therapiæ* maximopere contrarietur. Cum difficile æquè non ſit, ſecundùm hanc Theoriam, ſuppoſitas illas, imò effictas, *paſſiones*, coërcere & reprimere; præprimis per famoſa *adſtringentia* & *narcotica*: quorum effectus ſiniſter vero abundè comprobat, quam ſiniſtrè, ſingulæ in hoc affectu obviæ circumſtantiæ, pro nude *paſſivis* effectibus, agnoſcantur.

§. IV.

Unde quidem primus ex aliis *Williſius*, neque aliter *Highmorus*, rectè judicarunt, quod *Hypochondriacum* ſchema,

ma, plurimum *ſpaſmis* abſolvatur; è quibus poſtea *paſſiones*, ſeu recen ſitæ moleſtæ ſenſationes, propullulant. *Spaſmos* vero illos nude *paſſivos* fingere, & male connectentibus, & ſonantibus illis *irritationibus* & *vellicationibus*, *ſalinis*, aut *obſtructionibus* minorum vaſorum, adſcribere velle, æque eſſet ac contrà ſenſus diſputare. Quippe quibus placitis varia, tam è genuina *hiſtoria*, quam ſimplici *ratione*, petita, aperte repugnant; ut proinde *formalis* illius affectus explicatio, è longe alio, quam *paſſionum*, titulo & capite, peti debeat.

§. V.

Et quemadmodum inter Veteres Medicos, hujus *Paſſionis* ita dictæ, vel notatio vel mentio peculiaris, non occurrit; ut propterea non improbabiliter argui poſſet, quod neque in *priſca Medicina*, affectus ille ita innotuerit, uti paulo propiori ævo inclaruit; dum primus fortè *Sennertus*, (& qui ipſa ejus dicta repetebant,) & poſtea etiam *Conringius*, illius, tam quoad appellationem, quam quoad Hiſtoriam, meminerint: ita mirum eſſe minime debet, cur non modo *Hiſtorica* ejusdem deſcriptio, tot implicationes, ſed *cauſalis* illius deductio, tot converſiones ſubierit. Niſi quidem ex *Hippocrate Ileum Hæmatiten*, quem tamen alii pro *Scorbuto* venditant, aut *Affectum Magnorum Spleniuni*, pro *hypochondriaco* affectu, ſupponere malint. Quamvis prior, varias paſſiones, *externum* etiam corpus invadentes, quales in vero *Hypochondriaco* morbo, *eſſentialiter*, adeſſe non debent, contineat; deinde, cum tempore, ita gravis & immorigerus evadat, ut nullam medicationem admittat. Quæ verò circumſtantia, perinde ab indole *Hypochondriaci* affectus aliena exiſtit. *Poſterior* verò, non niſi per fragmenta, & fugitivas veluti allegationes, indicatus fuerit; ut ob id admirari quiſpiam poſſet, cur tam ſontici affectus, curſoria & ſuperficiaria mentio, olim injecta fuiſſet.

§. V.

§. VI.

Vix vero è propoſito noſtro erit, *Philologiæ* Medicæ circa hunc affectum inſudare; ſed potius pro uſu Medico *Practico*, indicare referet, qualis hujus affectus *finalis* reſpectus, agnoſci & applicari debeat. Supra jam innuimus, quod hi *motus* & *apparatus*, in hoc morbo occurrentes, *duplicem* præcipuum *finem* concernant; ut nimirum, mediantibus iisdem, vel, in majorem *Spiſſitudinem* prolapſus ſanguis, *promoveatur*; ne hic, in diffuſo plexu *Venæ Portæ*, (in qua aliàs, ob exiguum hujus *truncum*, ob numeroſiſſimas ramificationum confluxiones in truncum illius Venæ, ob copioſam ſanguinis per tot ramulos ad exiguum illum truncum affluxionem, ob valvularum defectum in hac vena, & arteriæ cujusdam accurrentis abſentiam, imo ob concurrentes alias adventitias cauſas, ſanguis difficulter progreditur) in contumaciorem *ſtagnationem*, aut perfectam *ſtaſin*, ruat: è qua non alius, niſi periculoſus, aut plane funeſtas eventus extimeſcendus eſſet: Vel, ut ex altera parte, *ſuperfluus* ſanguis quia moleſtus eſt, & hunc impeditum progreſſum difficiliorem reddit, imprimis per loca *hæmorrhoidalia* ventiletur & *ejiciatur*: quò poſthæc, ſuſpectu illa *ſpiſſitudo*, eò commodius atque facilius emendari queat.

§. VII.

Confirmat hæc *Pathologico-Practica* conſideratio, aſſertum noſtrum; quomodo hi *ſpaſmi*, ad ſalutarem omnino *finem*, conſervationem corporis attinentem, reſpiciant, imò tendant: & minime confuſis illis *ſtimulis*, & *irritationibus ſalinis*, innitantur. In qua re meliorem illuſtrationem ſuppeditant, ſequentes circumſtantiæ: 1) Quod hic affectus, nondum illis temporibus innotuerit, quibus toties declamati illi *ſtimuli* floruerunt, & diæta ſimiliter *ſalina*, uſitata fuit: ſed quod tunc demum inclaruerit, ubi *ſegnities*, *ignavia*, & *deſidia* invaluit & accrevit, *luxuria*

vero

vero & *plena diæta* non decrevit. 2) Quod hic affectus non indiſcretim, quamlibet *ætatem*, corripiat; ſed *certæ* ætati proprius exiſtat. Quemadmodum *hiſtoria* vera, conteſtatur, quod in *juventutis* terminis, Tragœdiam ſuam ludere ſoleat, & *ſeniores* viros, non ſub aliis circumſtantiis corripiat, quàm quamprimum ſolitarum *evacuationum ſangvinearum*, præcipue vero *hæmorrhoidalium*, ceſſatione, perturbatione, aut plenaria ſuppreſſione, laborare inchoant.

§. VIII.

Quò, porrò, accedit 3) quod hic affectus in *maſculis*, paulo *mitiùs*; in *fœminis* verò, communiter *acerbius* & *immoderatius*, cruciatus ſuos exſerere ſoleat, 4) Quod familiariùs obtingat, ſubjectis, quæ de *ſanguinea* aut *ſanguineo-Melancholica*, aut *Melancholica*, conſtitutione participant. 5) Quod ſemper homines *plethoricos* occupet, qui vel 6) anteà, actualibus *hæmorrhagiis* ſpontaneis adſueti fuere, vel quibus nunc 7) eædem deficiunt, vel poſitivè ſuppreſſæ ſunt: 8) qui tamen *plenæ* ſuæ *diætæ* nihil ſubtrahunt, ſed appetitui indiſcretim liberaliter indulgent 9) qui una vitam *ſedentariam* ſervant, & voluntarios corporis motus infrequentiùs exercent, 10) qui parciùs *bibunt*, quamvis largius *alimenta* ſolidiora aſſumant, & nihil huic plenitudini ſubtrahunt; 11) quod accumulato indies ſanguine, affectus tamen hic magis magisque cruciatus ſuos exerceat, 12) quod ſub hiſce circumſtantiis, ſubjecta tamen invadat, quæ ſuperfluâ *ſalitâ* Diæta, neque utuntur, neque abutuntur. 13) Quod illa tamen ſubjecta non offendat, quæ quamvis largius ſub diæta, *ſalibus* illis declamatis utuntur, tamen in *laborioſo* & *agili* vitæ genere verſantur: teſtimonio gentis ruſticæ & opificiariæ. Ubi abſona eſt illa excuſatio, quaſi ejusmodi homines, per labores & frequentes motus corporis, *ſalia* illa è corpore transmittant, & excernant; cum tamen noſſe debeant, quod jam

in corpore ſemel extiterint, & ſub illa commotione magis exaltentur, & ad effectum *ſtimulantem* magis etiam diſponerentur. 14) Qui fiat, quod hæc ſalia hac *ætate*, in *has*, & non in *alias*, partes, effectus ſuos transferant? 15) Cur ſub hoc pathemate, *ſemper*, & *eminenter*, in has, & non indiſcretim alibi, operentur? 16) Cur illa methodus *Therapevtica*, per quam hiſce ſuſpectis *ſalibus* & *obſtructionibus* vulgo quidem ſubvenitur, cum *præcipitantibus*, *edulcorantibus*, *acrimoniam* corrigentibus, & *martialibus*, tam parum *fructuoſa* & ſalubris deprehendatur?

§. IX.

Accedit 17) cur hic affectus, recurrentibus vel erumpentibus ſpontaneis talibus *hæmorrhagiis*, præcipue vero *hæmorrhoidalibus* in maſculis, ut & neceſſariis *Menſtruis* exonerationibus, in fœminis, ad ſenſum mitigetur; vel inſtitutis & ſubordinatis *artificialibus* ſanguinis ventilationibus, magis, quam ab ullo alio ſubſidio expectari poteſt, ſublevetur? 18) Cur, neglectis his finibus, aut obfirmata hac *evacuationum ſanguinearum* ſubſiſtentia, affectus hic non modo contumacius inſiſtat, ſed & acerbius ſæviat? 19) Cur circumacta prædicta *ætatis* periodo, plurimum hic affectus in alia morborum *ſchemata* transfiguretur? 20) Cur famoſam illam Therapiam, *acrimoniæ* ſanguinis correctoriam, & obſtructionum ſuſpectarum emendatoriam, aut motuum horum obſtupefactoriam, vulgares illi *metaſchematiſmi*, *aſthmatici*, *ſcirrhoſi*, *Oedematoſi*, *icterici*, *hecticoidei*, *aſcitici*, *colici*, *iliaci*, aut *inflammatorii*, aut *podagrici*, *Iſchiatici*, *varicoſi*, *tympanitici*, *vertiginoſi*, *ſuffocativi*, *flatulenti*, *Paralytici* & *apoplectici*, ſequantur? 21) Quænam ſit relatio *ſpaſticarum* & *congeſtoriarum* ſanguinis commotionum, ad *progreſſionem* & *evacuationem* ſanguinis? an ita *fortuitò* hi motus contingant; an verò cum congeneribus effectibus, progreſſivos ſanguinis motus adjuvantibus, & excretionem ejusdem promoventibus, *organico-finaliter*

conveniant? 22) An *obſtructionum* tam frequens ſuppoſitio, non magis *Phyſica*, quam *Medica* ſit; cum in æſtimatione & conſideratione *vivi* corporis obtingentes *veræ* obſtructiones non tam *ſpaſmorum*, quam *inflammationum*, acceſſionem requirant? 23) Quomodo hoc malum citrà omnem reſpectum, vel ad *acrimoniam* ſanguinis, vel *obſtructiones* tales, ſine ulla *æquivocatione*, & ſecurius & certius curari queat? 24) Qua *connexione*, hoc malum, cum prægreſſis & ſuppreſſis *hæmorrhagiis*, gaudeat; & tandem 25) quid *Diæta plena*, *parcior potus* aſſumtio, & *vita ſedentaria*, ad illud conferat.

§. X.

Quibus ſingulis præmiſſis, ad *Pathologiam pragmaticam* pertinentibus, tandem colligere licet, quod nulla alia affectus hujus *formalis* ratio agnoſci queat, quàm, quod Hypochondriaci, & *abundantia* ſuperflua atque inutili, & *ſpiſſitudine* moleſta & ſuſpecta, ſanguinis laborent; ad *Plethoram* vero illam, remotiori ordine diſponat, ſpontanearum *hæmorrhagiarum* ceſſatio, imò ſuppreſſio, *diæta* plena & vita *ſedentaria*; ad *ſpiſſitudinem* vero conciliandam, *potus* parcior, *victus* craſſior, ſegnior *motus* voluntarii exercitatio, quin ob abundantem ſanguinem, tardior hujus circuitus, contribuat. Quemadmodum aliàs hoc vitium quantitatis ſanguinis, vitia *craſeos* ejusdem inducere ſolet; quo ordine inſuper *chronici*, & *cachectici ſeroſi* affectus, cum negotio hæmorrhagiarum cohærent: ut non latè & longè, in obſcuram illam *Cacochymiam ſcorbuticam*, quæ non niſi vox eſt, & confuſum *blictri*, excurrere, neceſſitas poſtulet.

§. XI.

Sub tali verò corporis conſtitutione, intereſt quam maxime Naturæ humanæ, corpori ſuo, ut habitaculo atque inſtrumento, inditæ, ut futuris, imò proxime inſtantibus, nocumentis, præoccupandis & avertendis, proſpiciat: quid vero

ro ſanæ rationi conformius committi poteſt, quam ut Sangvis, *ſtagnationibus* talibus, imo *reſtagnationibus*, & imminentibus *ſtaſibus*, expoſitus, in progreſſu ſuo *promoveatur*; ne in noxiam illam & mortiferam *ſtaſin actualem* ruat: ex qua nil niſi *putrida* corruptio extimeſcenda eſt. Huic vero *promotioni*, cum non nudus *impulſus* ſatisfaciat; ex quo vel tanto citius & certius ad *incarcerationes* & *ſtaſes* illas in hoc loco præcipitari poſſit *ſpiſſus* ille ſangvis: vel qui in hæc loca ſufficienter & ſatis efficaciter penetrare non poſſet: ſed potius *propreſſione* tam per *vaſa* ſangvifera, quam per *poroſa* organa; imò, cum hæc propreſſio, per alium niſi *Tonicum*, partium fibroſarum, & fibroſo-membranacearum, *motum*, vix abſolvi poſſit; *Ordinarius* vero *Tonus*, huic *extraordinario* ſtatui non conformis exiſtat: propterea *augetur* tonus, & in *ſpaſticas* presſiones convertitur, ut activiori expeditione, hæc promotio *progresſivi* motus ſangvinis obtineatur. Mirum vero eſſe hoc loco non debet, cur hi *ſpasmi*, ita, & inſoleſcant, & increbeſcant, ut *proportionem*, ad *neceſſitatem* & *diſpoſitionem* præſentis ſtatus, quadantenus prætergrediantur, atque acerbiores evadant; cum ſemel commota natura, non raro limites necesſitatis tranſcendat, & plus moveat, quam proprie & exquiſitè *neceſſarium* eſt.

§. XII.

Hæc operatio vero, quamvis ſanæ rationis dictamini & optimè & proximè conveniat, haud tamen cardinem totius hujus negotii, quid proprie in illo fieri debeat, exhaurit atque abſolvit; unde dignior occurrit penſitatio, nimirum, cum hic affectus ex *Plethora*, primas radices capesſiverit, neceſſarium non modo, ſed & abſolute utile eſt, ut hæc *Plethora* imminuatur; quæ cauſam *primam* hujus pasſionis conſtituit. Quo ipſo ventilatorio actu, non modo moleſtum illud, & naturam aggravans, *pondus* ſangvinis minuitur; ſed & viſcera quantiſper deplentur, ut reliqua Maſſa facilius eadem transgredi queat: quin illud etiam adjumentum acquiritur, ut ſubmi-

miniſtrato quodam ſpatio, per quod motus procedere debent,& transpresſio ſangvinis,& *reſolutio* ejusdem, ſive fluidificatio[ita dicenda, & facilius & citius obtineatur; cum contrà, contra omnem ſenſum, & phyſicum, Phyſico-Mechanicum,imo etiam moralem conceptum & reſpectum eſſet, *movere* velle *ſpiſſum* humorem, deficiente apto *ſpatio*, ad hunc motum neceſſario.

§. XIII.

Neque in hoc neceſſario actu, umquam Natura, in polymorpho hoc hypochondriaco affectu,deficit; ſed per *ſpeciales congeſtiones* in *maſculis*,præſertim ad loca *Hæmorrhoidalia*; in *fœmellis*, ad *uterum* & *Ventriculum*,imo in utroque ſexu ad *caput* etiam, directas, hanc *exonerationem* ſangvinis ſuperflui proſequitur. Quam verò, ob deficientem *proportionem* humorum ad *meatus* & *motus*, difficulter exſequitur; unde ex aliis locis & regionibus, excretionem hanc neceſſariam urget. Rarius quidem contingit in maſculis, ut *hæmorrhagia* talis in *vomitum cruentum* erumpat; niſi hæ circumſtantiæ intercesſerint, ut per longum *tempus* hoc malo jam laborent, inſuper per medicamenta *emetica*, *adſtringentia*, & *calida*, promiſcuè tractati fuerint, cæteroquin malis adhuc moribus indulgeant, incongrua diæta utantur, multam & continuantem vitam ſedentariam ſervent, *iracundis* intercurrentibus, ſed non *exſatiatis*, commotionibus perturbentur, *potum* inſuper parcius aſſumant, *alvi* contumaci ſegnitie laborent, ad *nauſeam*, *ructus*, & *cardialgiam* valde angentem, diſponantur, aut *ſpleneticis* etiam pathematibus, per varias incongruas medicationes exacerbatis, ſuccumbant: tunc, inquam, & in hoc affectu abundantioris ſanguinis exonerationem è *ventriculo* non rarò urget natura.

§. XIV.

Ex hiſce palmariis atque reſpectivis, motuum, & directionibus, & proſecutionibus, fluunt reliqua pathemata

& phænomena, in hac paſſione obvia; imprimis vero *oppletoria*, *gravativa*, *tenſoria*, *tractoria*, *pulſatilia*, *volutatoria*, *torminoſa*, & *preſſoria*: ex *oppletione* vero variorum abdominis viſcerum & regionum, *extenſoria*, *reſtagnatoria*, ex impeditiori progreſſu ſanguinis, *ſtagnatoria*, *diſtenſoria*, *inflatoria*: & reliquæ *inſufficientes ſequeſtrationes*, *abſterſiones*, *ſe-* & *excretiones* excrementitiarum ſubſtantiarum: Imò ex *ſpiſſitudine* ſanguinis, & oppletione organorum *colatoriorum*, inordinatæ *ſeceſſiones* & humectationes viarum; indeque pendentes *ſiccitates*, atque *ſegnities* præcipue alvi; tum etiam aliorum locorum & partium, ex irregulari progreſſu ſanguinis per texturam inteſtinorum, irregulares & extraordinariæ *periſtalſes*, indeque provenientes *flatulentiæ*, quæ hypochonnriacis perfamiliares exiſtunt: ex directione *motuum tonicorum*, auctorum, ad *ſuperiora*, *conſtrictiones* inferiorum partium, imprimis vero *alvi*: ex *directione* activitatis vitalis, ad promovendum & emovendum ſanguinem, reliquæ animalium functionum anomaliæ: ex applicatione hujus energiæ, ad attenuandum ſanguinem ſpiſſiorem, *palpitatio cordis*; ex congeſtoriis atque expreſſoriis moliminibus *hæmorrhoidalibus*, in locis hæmorrhoidalibus moleſti illi *Teneſmi*, aut dejectiones illæ *mucoſæ*, *tragacantham* ſolutam emulantes, aut *ſtriis* rubicundis refertæ, aut *protuberantiæ* in orificio ani, quas appellare ſolent Maſt-Körner, Zacken: aut profundius in recto inteſtino angentes *morſicationes*; aut per longitudinem dorſi diſcurrentes *ſpaſticæ* conſtrictiones, aut in oſſe ſacro moleſtantes, fictiores *tenſiones* & *extenſiones*: ex difficiliori vero horum moliminum eminus inſtitutorum, ſucceſſu; *colica*, *torminoſa*, *pathemata*, aliaque multa, quæ huic connexioni etiam innituntur.

§. XV.

Peculiarem adhuc attentionem meretur, ſyndrome *Spleneticorum* affectuum, in hoc malo non raro admodum ob-

obviorum. Conſiſtunt verò hæc *ſplenis* pathemata, vel in *poſitivo* dolore, tendente & angente; vel *inflatione* moleſta, diuturnâ, quin nonnunquam continuâ: vel denique in *duritie* ſuſpectâ: quæ moleſtiæ, vel à *reſtagnatione* ſanguinis intra ſplenem, vel à congeſtione & *activâ* ſpaſtica preſſione ad *ventriculum*, præcipue ad vaſa brevia, dependent. Imprimis verò obſervationem, prudentem & accuratam, etiam meretur, quomodo ad *ſpleneticas* tales affectiones, diſponat, illa *venæ hæmorrhoidalis internæ*, & *ſplenicæ*, inſinuatio in uno angulo, in *truncum* Venæ portæ; qualem & *Verheyen in Anatomia*, & *Rhodius in Mantiſſa anatomica obſ.* 49. commendarunt; Vel *derivatio* venæ *hæmorrhoidalis internæ*, è venâ *ſplenica*. Dum enim ſanguis, ob ſuppreſſas, vel difficulter erumpentes, *hæmorrhoides*, copioſius intrà venam hanc *hæmorrhoidalem*, verſus truncum venæ Portæ, ſtagnat: tunc ſanguis ex *ſplenica* vena affluens, vix ſufficienter eundem truncum ingredi poteſt, qui propterea in *ſplenem* reſtagnat, eundemque *tumefacit* atque *inflat*, *diſtendit*, *opplet*, imò denique *indurat*. Quam totam rem maximè format atque fovet, *ſtrictura Meſenterii*, *Spaſtica*, in ipſo Venæ *hæmorrhoidalis*, & Venæ *Portæ* (trunci) *concurſu*.

§. XVI.

Familiarius vero hæc pars compatitur, in *fœmellarum hypochondriaco hyſterico* affectu; in quibus molimina hæc *excretoria*, ad *Emetico-hæmatiticum* effectum collineant. Deinde etiam in Maſculis, in quibus ſpaſtica hæc conamina circà tractum Venæ *hæmorrhoidalis* exercentur; ubi præter *tenſiones*, per longitudinem dorſi diſcurrentes, *ſplen*, & *ſiniſtrum* præprimis hypochondrium, unà afficitur. Quid? quod in hoc hypochondriaco affectu, alvus contumaciùs & diutiùs ſegnis, *ſicca*, vel *ſtricta* exiſtit, præter alias adhuc circumſtantias ex Hiſtoria Medica petendas. Non enim placet diutius hiſce Pathologicis conſide-

ſiderationibus inhærere, poſteaquam breviſſimè pro ſcopo noſtro Pathologiam practicam hujus affectus recenſuimus. Cum vero hoc negotium cum curâ ſolertia, & maturo judicio, ad ſufficientem demonſtrationem, & in juſtâ connexione, explicatum ſit ab ipſo D. D. Præſide, *Diſſertationibus de Malo Hypochondriaco-Hyſterico, de Vena Portæ, de Hæmorrhoidibus externis & internis, de Morb. ætat. fundam. de motu Tonic. Vit. & in vera Theoria Medica*, propterea ſoli meridiano lumen adponere, nec poſſumus, neque neceſſe eſt: ſufficiet hæc brevi & ſuccincta deductione indicaſſe.

§. XVII.

Ordo vero nunc poſtulat ut hiſce *fundamentis*, ſuperſtruamus THERAPIAM affectus præſentis; in qua primò explicanda erit Therapia qua *Natura* humana, citra *artis* concurſum, huic morbo ſuccurrit; deinde *privativa* methodus, huic affectui ſubveniendi demonſtranda: porrò, nuda *Conſilia* ſalutaria huic paſſioni convenientia, recenſenda: tandem etiam ipſa *poſitiva* auxilia enumeranda erunt.

§. XVIII.

Meretur verò optimo iure, ipſum hoc vulgo quidem dictum *Malum Hypochondriacum*, *in genere*, & *ſimplicius* adhuc, appellari *Therapia*, à natura inventa; qua ad corporis ſui conſervationem contendit: quam in prima Therapiæ claſſe enucleabimus. Quo meliori vero modo, & magis convenienti ordine, hæc Natura, ſub prædictis circumſtantiis, (dum ſanguis non modo præter neceſſitatem atque utilitatem, *abundans*, ſed & ſimul *ſpiſſus* eſt, atque *vitalem proportionem* legitimam, inter *humores* atque *motus* fallit,) huic conſtitutioni corrigendæ, & periculis imminentibus præoccupandis, proſpicere poſſet, niſi per *promotionem* & *emotionem* ſanguinis taliter conſtituti? Unde neutiquam *tumultuarii*, aut abſolutè morbidi vel *noxii*,

uni-

univerſi illi ſpasmi & actus, dico actus, ſunt; qui in hoc affectu occurrunt; quin potius pro vero & rationabili asſerto commendari poteſt, hoc paradoxum, quod niſi, ſtantibus prædictis circumſtantiis atque reſpectibus, *motus* hi ſpaſtici, *congeſtorii* & *eluctatorii* contingerent, tale ſubjectum abſolutè *morti* præcipiti exponatur; Enimverò, ſi hi *motus*, & per conſequens, ſi hic affectus, tanquam illorum *effectus* deficeret, *ſpiſſus* ille ſangvis, in completam *ſtaſin*, hinc inde in ſyſtemate Venæ Portæ, & annexis partibus, rueret, quæ primum gradum corruptionis *putridæ*, in animali corpore efficit. Unde omninò ſalutarem & Therapevticum *finem* hæ commotiones concernunt.

§. XIX.

Fundata ſane eſt, & merito in *Medicina*, quæ circa corpus *vivum* verſatur, (non vero *ſpeculativa* illa, aut *phyſica* nudè & *mechanica*,) æſtimanda & conſideranda venit *Diſſertatio de Therapia ſani corporis*, prælaudati Dn. D. Præſidis; in quâ, latiori deductione, & planè, & verè, commonſtratur, hæc Naturæ *poteſtas* & *activitas*, in *defendendo* & *ſalvando* ſuo corpore; quod negotium, uti minimè *Metaphyſicum* exiſtit; aut in terminis nihil ſignificantibus minime omnium conſiſtit, ſed circa inculcandas *res*, quæ ſunt facti, occupatum eſt, atque omnes *hallucinationes* & *ſuppoſitiones* merè *phyſicas*, nullibi cohærentes, diſcutit; ita pro hoc noſtro propoſito illuſtrando apprimè convenit, dum hanc *Therapiam Naturæ*, in *Malo hypochondriaco*, enodare ſuſcepimus. Etenim ſinguli illi *ſpaſmi*, ſine quibus nullum *hypochondriacum* malum concipi poteſt, ſed cum quibus hic affectus, *formaliter* & *eſſentialiter* complicatur, proprie vergunt, cum reliquis concurrentibus *congeſtoriis* commotionibus, ad utilem in genere, *ſanguinis* ſuperflui *excretionem*, & reliqui *progreſſionem* & *attenuationem*. Hinc, ſi hi motus turbantur, ſuffocantur, aut plane intercipiuntur, emergunt inde illi ſuſpecti *Me-*

taſchematiſmi, quorum in ſuperioribus mentio facta fuit; quo loco etiam conferenda & commendanda erit *Diſſertatio* Dn. D. Præſidis, *de Metaſchematiſmis morborum*.

§. XX.

Quin, non tàm intererit multa ſigillaria teſtimonia Practica producere, quam ad *univerſalem experientiam* provocare expediet; quod nullo meliori *autocratico* naturæ actu & effectu, hic affectus, & inſigniter *mitigari*, & conſultò *curari* queat, quam per fluxum *hæmorrhoidalem*. (quod etiam præter alios probè obſervavit *Sennertus*, & *Martinus*, *de abſtruſis Meſenterii morbis*) in maſculis, (de quibus propriè in hac noſtra Diſſertatione ſermo eſt, ſi enim una fœminarum *hypochondriaco-hyſtericum* affectum exponere ſuſcepiſſemus, accreviſſet labor noſter præter propoſitum,) tanto magis vero *virili ætati* proximis, vel in *virili ætate* conſtitutis: in junioribus vero ſubjectis, quibus antea *narium hæmorrhagiæ* ſolennes fuere, (uti communiter *hypochondriaci*, eas præcedente ætate experti fuerunt) hic *recurſus* ejus *hæmorrhagiæ*, non rarò *ſalutaris* deprehenſus fuit. Quin non fugitivè obſervanda ſunt, licet ultimo loco, & breviſſimè, prolata, verba *Celeberrimi Dolæi in Encyclopædia Medica Cap. de Malo hypoch. in fine*, quibus conteſtatur, qualem uſum habeat *fluxus hæmorrhoidalis* in affectu *hypochondriaco*; ad quem vero communiter tendunt hi *motus* hypochondriaci, quamvis eò non ſemper pertingant: Unde in hiſce locis impedita natura, aliorſum interdum tranſcendit, & ex aliis viis hanc neceſſariam excretionem proſequitur. Conferatur etiam de hac re *Bonettus in Polyalthea de affectione Hypochondriaca*.

§. XXI.

Collineant inſimul ad ſimilem *Therapevticum* finem, variæ *preſſiones*, *palpitationes*, & *pulſatiles* nonnunquam commotiones; Quid, quod ipſa *ſuſpiria* Hypochondriorum,

rum pertinent ad *Therapiam* Naturæ, per quem profundiorem *reſpirationis* actum, ſub validiori *Diaphragmatis*, & annexi *hepatis*, commotione, & alternante *abdominis* retractione & expanſione; ſanguinis progreſſus per *Venam portæ* & *hepar*, non leviter adjuvatur; ut propterea ipſimet *Hypochondriaci*, ſponte confiteantur, ſi interrogantur, quam ob cauſam *ſuſpiria* talia laborioſa & aſſidua effundant & committant, quod circa *præcordia*, *levitatem* aut levamen experiantur, es werde ihnen ums Hertz leichter. Simili ratione *palpitatio cordis*, non ſimpliciter turbulenta aut confuſa exiſtit; ſed ad *reſolutionem* ſanguinis, (quæ ſub vegetiori *impreſſione* & *transpreſſione* per partes poroſas, imprimis muſculoſas exteriores, ſuccedit, & quæ impreſſio in hiſce locis magis valet, quam in complexo *Venæ Portæ* ſyſtemate, ubi motus *impreſſorii* & *propreſſorii* ſimpliciter, non tanta cum *efficacia* ſufficiunt, ut in partibus mere muſculoſis) perinde directa eſt.

§. XXII.

Hiſce *Therapevticis* Naturæ actibus, annumerari debent varii alii; & quidem *Tenesmi* illi, ad *Hæmorrhoidum* perruptionem concurrentes; ut & *aſperitates* illæ, & *tubercula*, in exitu ani efflorescentia: quæ multum quidem moleſtiæ faceſſunt, attamen magis eminenter, hujus fluxus ſucceſſum neceſſarium indicant. Eo pertinent *vomibunda* illa conamina, ad ſubalternam ſanguinis per *cruentum vomitum* exonerationem reſpicientia; nec non *Cephalalgicæ* moleſtiæ, & inprimis in fœmellis famoſa illa *Cephalalgia Iliaco Hæmatitica*, quæ ventilationem ſanguinis è *ſuperioribus* regionibus urgent: quin non deficiunt, reſervatæ quædam annotationes practicæ, ſub obſervationum titulo proſtantes, de *hæmoptycis moliminibus* in affectu *hypochondriaco* differentes. Ex quibus ſingulis facile liquet, qualem *Therapiam*, ſervare, exercere, & obſerva-

re ſoleat *Natura*, in tractando hoc præſenti ſui corporis ſtatu, citrà concurſum *artis* Medicæ.

§. XXIII.

Ne vero hoc laborioſum, intricatum, & difficile opus, Naturæ ſolum expediendum relinquatur; quæ ſub optima ſua intentione, & non mala multoties inventione, *finem* tamen ſalutarem non ſemper aſſequitur: *Arti* omnino *duplex* officium incumbit; primum *privativum*, alterum verò *poſitivum*. Illud, verſatur circa *remotionem inconvenientium* & *tentaminum* & ſubſidiorum; hoc vero circa *applicationem* ſalutarium *conſiliorum* & *auxiliorum*. Quare placet in altera *Therapiæ* claſſe, *privativam* methodum, exponere; & fideliter indicare illos auſus, qui in hoc affectu faciliùs *obeſſe*, quàm *prodeſſe*, *poſſunt*, & quod plus etiam eſt, *ſolent*. Quare, ut à *ſiniſtris excretionibus* commemorandis exordiamur; eſt omninò crudum vulgare tentamen, & craſſa invaſio vitæ humanæ, quando prodiga manu & præcoci pruritu, expugnandis famoſis *cruditatibus* deſtinato; *Emetica* indiſcretim *hypochondriacis* offeruntur: Quæ communiter in *univerſaliori* huic affectui *medendi methodo*, primum locum, ſed certè inique, & minime pro merito, tenere ſolent. Dependet horum in hoc affectu commendatio, à *ſuppoſititia* plurimum illâ, *cruditatum* præſumtione, quæ tamen plurimum, ex *effectu*, falſa eſſe deprehenditur, niſi *aliqui* ſolùm *hypochondriaci*, irregularem, craſſam atque minus convenientem diætam *continuent*; Quod ſi verò ita *indiſcretim*, ut iterum repeto, hæc *Emetica*, tantò magis *ſenſibilioribus* (non dico *debilioribus*, quibus minime omnium conveniunt) ſubjectis obtrudantur, *facilè* non modo, ſed & *certò* hæc *pathemata* ſingula exacerbantur: ad *ſuperiores* partes, nimirum ad *præcordia*, *hepar*, *diaphragma*, imo intra ipſum *pectus* & *caput*, ut & ad *Ventriculum*, convocantur & provocantur; èoque ipſo magis *rebellia*, *inconſtantia* & *contumacia* redduntur: niſi

hæ

hæ circumſtantiæ præſentes fuerint, ut 1) hoc malum adhuc in *initio* conſtitutum ſit. 2) Ut *maſculi* affecti, *robuſtiores*, & ad vomendum *faciles* ſint. 3) Ut *diæta* ſpiſſa, craſſa, frigida, & irregulari uſi. 4) Ut ſimpliciores nauſeabundas commotiones experiantur, abſente vero multa *anxietate* præcordiali, & *congeſtione* illa ſangvinis ad ſplenem & Ventriculum. 5) Ut *ructibus* nidoroſis expoſiti ſint. 6) Ut propterea ipſimet quaſi percipiant, præſentiam ſubſtantiarum inconvenientium, quæ *aliorſum* propelli non poſſunt, aut debent, in Ventriculo; quemadmodum ſponte nonnunquam, *Vomitus*, ſpiſſarum & confuſarum materiarum, in *hypochondriacis* occurrunt, qualem ſingularem allegat *Ludovici A. N. C. Dec. I. an.* 3. *obſ.* 253. Hæ circumſtantiæ ſi præſtò fuerint, tunc *moderatum ſtimulum Emeticum* non penitus diſſuademus. *Fœminis* verò *Hypochondriaco-hyſtericis*, *Emetica* communiſſimè *poſitivè* nocent, unde iisdem minime offendendæ ſunt.

§. XXIV.

Perinde etiam *Hypochondriaci*, non ita liberaliter *poſitivis purgantibus* tractandi ſunt; quamvis communis commendatio eorundem paſſim innoteſcat. Minimè omnium verò conſultum eſt, per *ſtimulantia draſtica* eosdem offendere velle; unde laudanda eſt *Martini* cautela, qui evacuantia hæc magis ad *abſterſorium* & *reſolutorium*, quam poſitivum *expulſorium* finem dirigit. Fruſtraneus enim eſt metus ille vulgaris, quaſi *acida* talia *pungentia*, in primis viis generentur, quæ huic malo pabulum præbere, ſuperſtitioſe creduntur: Etenim *poſitivæ* illæ *purgationes*, non modo *motus* hos *ſpaſticos*, circà primas vias, & *venam portæ*, incitant, ut poſthac difficile ſit ad Philoſophi monitum, *motum quietare*; ſed & ſanguinem aliàs *ſpiſſum*, fluxili reſidua humiditate, ſpoliant. Quemadmodum non inauditæ ſunt obſervationes & experientiæ, quibus *ortus* hypochondriaci Mali, *ex frequentibus purgantibus*,

bus, innuitur. Prudentem vero animadverſionem promerebitur illa circumſtantia, cur citrà purgantium *poſitivum* uſum, hoc malum, meliori cum ſucceſſu, aut tractari, aut curari poſſit? ſicut etiam, ſi famoſa illa *acida*, & *ſalina* pontica, malum hoc foverent, reverà *ſimplici purgatione* illa tam promptè ejicere, minimè liceret.

§. XXV.

Imò, quicquid de illis *antihypochondriacis evacuantibus*, *Aloe* nimirum, & *Helleboro nigro*, paſſim proferri ſolet; multis adhuc æquivocationibus immerſum & innexum eſt. Quo loco iterum, ab *indiſcreto*, *copioſo*, *prodigo*, & nimis *frequenti*, eorundem uſu, dehortari decet; Quandoquidem ex ipſius experientiæ teſtimoniis fluit, quomodo per prædictas ſpecies, anomalæ *commotiones* circa *Venam Portæ*, & loca *Hæmorrhoidalia*, facile concitari queant: Quin inſufficiens adhuc reperitur ſuffragium experientiæ, an *Polypodium* in hoc affectu tantos affectus præbeat, quanti, non raro per meram credulitatem, de eodem prædicantur & promittuntur. Maximoperè vero abſtinendum eſt, à *frequentioribus* illis alvi, *acribus* æquè, atque *ſegnioribus* quidem, ſed tamen *pertinacibus*, *proritationibus*, quas vel peſſimæ *anomaliæ hæmorrhoidales*, vel futuræ firmiores *obſtipationes* alvi, vel *iliaca* & *colica pathemata*, vel majores *flatulentiæ*, vel aliæ *ſpaſticarum* commotionum in abdomine exacerbationes, inſequi ſolent. Quamobrem ſollicitè *hypochondriaci* abſtineant, ab illis *valdè aloeticis* pilulis, cujuscunque ſint tituli & autoris; ſeu *Francofurtenſibus*, ſeu *Glaſſianis*, ſive aliis.

§. XXVI.

Diaphoretica, & *Diuretica* communia, uti directum uſum in hoc affectu haud promittunt aut præbent: ita non multam cenſuram merentur. Neque etiam, licet, ſub *legitimâ præparatione*, fruſtrà, ſuſpecta *Mercurialia*, admitti poſſunt; nedum deteſtandus ille abuſus *Salivatio-*

nis

nis in hoc affectu, concedi debet; utpote qui temerariis, & rerum ſuarum incertis, Medicaſtris magis, quam Medicis, relinquendus, quo loco conferri debet *Obſerv.* 80. *A. N. C. Dec. I. an. I. Dobrezensky;* Qualem in hoc affectu, ut omni *veriore Scorbuto* quoque, plane inconvenientem uſum, *Contracturæ, Tremores, Paralyſes, Apoplexia, Aſthmata Convulſiva* & *Suffocativa, Scirrhi hepatis, hectica*, & tandem ipſa mors, certiùs excipit.

§. XXVII.

De *Ventilatione Sanguinis*, inconvenienti & *intempeſtivâ*, multa quidem dici poſſent, niſi brevitas potius placeret: Non verò neceſſarium erit, illis narratiunculis incumbere, quibus hæ miſſiones, *abſolutè* & *indiſcretim* damnantur & rejiciuntur: ſed potius de ſiniſtro ſanguinem imminuendi *modo*, differendum erit. Cùm enim *Paracelſi* commendatio & traditio, de *Helleboro nigro*, & *Chamædri*, quaſi tantum ſanguinis conſumant & educant, quanta doſi aut *pondere* oblata fuerunt, haut experientiæ reſpondeat; ita quidem alio modo, hæc *imminutio*, erit & invenienda, & prudenter ordinanda. Siquidem vix quidem fruſtrà, multi, in Praxi verſati, artificialem ſanguinis ſubtractionem laudare ſciunt; ex quibus vero varii antiquis illis perſuaſionibus & titubationibus immerſi ſunt, dum in *ſeligendis* venis, vel *hepatica*, vel *ſplenetica*, vel *ſalvatella* (quam ſalvatellæ ſectionem & *ſelectum*, non immeritò ridiculum æſtimat *Severinus* in *Pſeudo-plebotome*) vel alia, peculiarem utilitatem urgent, ſed nondum invenerunt, quod quidem etiam jam recte agnovit B. Ettmüllerus. In eo verò nobis altior hæſitatio perpendenda erit, quando evacuatio talis, citrà reſpectum ad juſtum *tempus*, & convenientem *regionem* corporis, indiſcretim inſtituitur; aut quando *hirudines*, vulgo quidem, ſed familiariſſimè nudâ transſcriptione, in hoc affectu laudari ſolitæ, inconſideratè, extra omnem ἐυκαιρίαν, applicantur. De qua-

li

li evacuandi modo illud breviſſimis inculcandum eſt: quod *Venæ ſectio*, *curatorie*, aut in brachio inſtituta, non modo communiter nihil proficiat; ſed & magis noceat: & vel pathemata hæc ad *ſuperiores* regiones convocet, vel in futurum *contumaciora* reddat. *Scarificatio* vero, vix talem utilitatem infert, qualis huic affectui neceſſaria & conducibilis exiſtit. Hirudines etiam, vagabunde, & citrà peritiorem diſcretionem temporis applicatæ, maioribus *anomaliis hæmorrhoidalibus* anſam præbent: Certiſſimè omnium autem ad *habituales contentiones Hæmorrhoidales*, proclivius diſponunt.

§. XXVIII.

Erit vero hoc loco excipiendum, & diſcutiendum, illud offendiculum, quod facile ſuboriri poſſet, ex præmiſſis noſtris; nimirum, ſi affectus *hypochondriacus*, innitatur & *abundantiæ*, & *ſpiſſitudini* ſanguinis; *omni tempore* proficuam futuram talem exonerationem ſanguinis, ut neceſſe non ſit obſervare *rationem* temporis, *ſubordinationis*, aut *methodi*: ſed valere hic, quod *ſublata causâ*, *effectus* etiam tollatur. Sed meminiſſe expediet, quod hic canon præcipue valeat, in immediatis, aut *phyſicis*, aut *nudè Mechanicis*, rerum *corporalium*, & *motuum*, ſucceſſibus: Non verò in ordine *vitali* & longâ ſerie, ad *finem* certum, *ſubordinandis*, *motuum apparatibus*. Deinde, quod indiſcretim exercita talis ventilatio, incidat communiter in ejusmodi tempora, quibus natura magis ad *promotionem*, quam directè *emotionem* ſanguinis, reſpiciat; & propterea ex illa evacuatione, non peculiarem perceptionem aut æſtimationem admittat: porrò, quod *curatoriè* inſtituta, *ſublevet quidem* naturam à moleſto ſanguine; ſed qualificet etiam illam, ut ſubnatâ denuò plethorâ, majori cum *pertinaciâ* & *violentiâ*, novam talem imminutionem urgeat, & per exacerbata *molimina ſpaſtica*, ſollicitet; cum contrà, ſi *præſervatorie* celebrata fuiſſet, *anticipando* quaſi

ſur-

ſurrepta quadam quantitate ſanguinis, natura ad operoſiores tales contentiones, non conſurgat, aut illis pertinaciter incumbat; Sed mitiùs, atque magis continenter & modeſtè, reliquos tranquilliores motus continuet. Quod ſi vero in *ſuperioribus* regionibus adminiſtrata fuerit, eò facile ſequitur natura, quò ducitur; & ad ſuperiora loca imposterum, nimirum ad *pectus, caput, Ventriculum, præcordia, motus* ſuos transpreſſorios, ſpaſticos, eluctatorios, dirigit: de qua re conferatur Diſſert. D. D. Præſidis, de *Venæ Sectione in pedibus*, aliisque corporis regionibus.

§. XXIX.

Quod *Alterantia* nunc concernit, vulgo quidem famoſa illa *Martialia* declamari, & ut *ſolatium hypochondriorum*, produci ſolent; imo *Rhetoricis* magis commendationibus quam veris *practicis* confirmationibus, offerri & deprædicari. Unde adhuc audire licet, illas, & *Chymiæ* experientali, & experientiæ *practicæ*, contrariantes, perſuaſiones atque laudes, de efficacia *Martialium, aperiente, abſorbente, colliquante, abſtergente, acidum* peccans *auferente*, & propterea *edulcorante*; an vero umquam tale quid præſtiterint, merito adhuc quærendum eſt. Imò difficile fuerit recenſere varios ægrotantes, qui ex horum uſu, *multam*, conſpicuam, & fidam utilitatem perceperunt. Tanto magis, ſi prora & puppis pro cura hujus affectus in illis conſtituitur. Quin potius experientia attenta comprobat, quod hæc *martialia*, in hujus affectus *vigore* adhibita, majores *anxietates, anguſtias, ſiccitates* alvi, *obſtipationes*, & pathematum reliquorum *exacerbationes*, conciliare ſoleant. Quare ipſe *Tachenius*, in *Clav. Med. Hipp. Martialium* uſum, præcipuè quando viſcera *infarcta* ſunt, diſſuadet.

§. XXX.

Neque *Abſorbentibus* illa laus concedenda eſt, quæ communiter illis tribui ſolet, quaſi nimirum ad *ſummam* curæ hujus affectus, quicquam conferant. Dum ſuſpecta illa *ſalia* devorare creduntur, & reliqua, inde per-

peram deducta, pathemata mitigare, aſſeruntur. Cum potius ſciendum & tenendum eſſet, quomodo *abſorbentia* talia, vel paulo *largiùs* & *frequentiùs* uſurpata, humores in majorem *ſpiſſitudinem* & *tenacitatem* conjiciant & impaſtent; quod probe etiam obſervavit *B. Ettmüllerus* Diſſert. de *Præcipitantium uſu & abuſu*; Unde fieri facile ſolet, ut hæc *abſorbentia*, *frequentiùs* oblata, in primis viis majores turbas & moleſtias creent.

§. XXXI.

Salia volatilia, quamquam hodiernis temporibus mirificè extollantur, & eorum virtus *reſolutoria* & *attenuatoria*, ad nauſeam occinatur; tamen illud dubium irreſolutum relinquunt, an in rei veritate hæc præſtent, quæ de illis prædicantur. Nam ſi tali, qualis neceſſaria eſt, efficacia, ſangvinem *reſolvere* deberent, abſolute etiam neceſſe eſſet, ut in *magna doſi* offerantur: aſt, quæ vel mathematica proportio inveniri poteſt, inter 20. aut 30. guttulas *ſpiritus* cujusdam *volatilis*, & ipſam *ſpiſſam Maſſam ſangvinis*; imo ſi ſucceſſive quatuor Drachmas, ejusmodi ſpiritus aſſumſerunt ægrotantes, quænam inde proportio eveniet, ad aliquot libras ſangvinis. Unde potius experientia confirmat, quod hæc ſalia, longè majorem efficaciam habeant, ſub paucis & exiguis etiam oblationibus atque doſibus, in *vias*, quam *humores*; quibus prioribus ſtimulum quendam ad efficaciorem *conſtrictionem* organorum incutiunt: qualis præpoſtera *ſtrictura*, dum ſangvis adhuc *minus mobilis* eſt, & *viæ* appletæ, non aliter niſi male cedere poteſt: hinc intempeſtivus & nimis liberalis eorundem uſus, non alios, quam *anguſtantes*, *angentes*, *tenſorios*, *aſthmaticos ſpaſticos*, & *ſuffocativos* effectus, poſt ſe trahit.

§. XXXII.

Rejicimus inſuper communia illa *Reſolventia*, & *aperientia* (quo etiam referri debent *ſpiritus* quidam famoſi *aperitivi*) quæ *ſulphurea*, *acria*, *calida*, *ſubtilia oleoſa*, ſunt; utpote quæ incongrua *inteſtina* commotione humores offendendo, *impulſibus* ſuſpectis, periculoſis atque inconvenientibus, & exinde provenientibus *oppletionibus*,

infar-

infarctibus, *expanſionibus*, *phlogoſibus*, *anxietatibus*, & variis *internis* inquietudinibus, proximam occaſionem præbent. Neque *uſitatiora* illa *antiſcorbutica*, quæ nonnunquam plenis buccis in hoc affectu commendari ſolent, ut & quædam *antivenerea*, fundamentum hujus mali attingunt; proptereaque parum ad *formalem* hujus paſſionis *Therapiam* conferunt: niſi quædam ex prioribus, ad *abſtergendas* craſſiores ſordes, ex quibus vero non hoc Malo laborant ſubjecta, in primis viis, adeoque remotiori quadam via & ordine, conferunt, eo ipſo vero *propriam* hujus mali indolem, nihil mitigant: imò experientia conteſtatur, quod *acriora* illorum, hunc affectum magis exaſperent.

§. XXXIII.

Acidularum adhuc in hac *privativæ* Therapevticæ methodi delineatione, mentio injicienda eſt. Hiſce quamvis multa *diluens*, *abſterſoria*, *roborans*, imò *aperitiva* virtus adſcribatur, tamen omnis hæc declamata laus, imò ſuppoſititia commendatio, multis *limitationibus* indiget, ob quas tanta *liberalitate*, ut huc usque ſuevit, *hypochondriacis* concedi & offerri, minime debent: Laudantur verò hæ *Acidulæ*, propterea, quia *Martiales* ſunt. *Martialia* vero in hoc affectu *in genere* proficua prædicantur, de quorum dubio ſalutari effectu modo egimus. Ex quibus fundamentis, imprimis ab experientiâ petitis, (quamvis rationes à priori minimè deficiant) facile ad *acidularum* uſum & utilitatem, concludere poſſumus, quod, licet illæ *diluente* quidem qualitate, non penitus deſtitutæ ſint; tamen diverſos & perverſos *adſtrictorios* effectus, hinc inde poſt ſe relinquant, eosdemque irregulariter provocent: ut in quibusdam regionibus inconvenientes *diſtenſiones*, ab illarum *ingurgitationibus*, & *relaxationes*, alicubi vero *adſtrictiones* ſuſpectæ, eveniant. Unde vel poſitivè citò nocere ſolent, niſi alia convenientia *evacuantia* & *abſtergentia* ſub juſto corporis *voluntario motu*, in uſum trahantur: aut niſi ex inducta *diſtenſione*, & ſuccedente *conſtrictione*, *exone-*

rationes quædam ſuperveniant, præcipue *vomibundæ*, ſub quibus non temerè provocatis, *per accidens* diſpenſationi & diſcuſſioni circa *Venam Portæ* ſuccurritur. Quare *parcus* Acidularum uſus, magis moleſtus & ſuſpectus obſervatus eſt, à Dn. D. Præſide, in Diſſert. *de Malo Hypochondriaco-Hyſterico*; quo conferenda ſunt verba ex diſſertatione de *hæmorrhoidum internarum motu* pag. 27. Habet nimirum in *hæmorrhoidum* cura, *accidularum* uſus, hoc incommodi, quod vix ad unum annum levamine, ſi quod affert, ſe extendat: imo communiſſime, niſi vertente illo anno, & pluribus deinceps, repetatur, non ſolùm eadem, ſed graviora indies, ſymptomata, ſubſequantur. De *Narcoticis* deniquè, non placet multa verba facere; cum quotidiana experientia abundè edoceat, quanta damna dederint, in ejusmodi affectibus & moliminibus *hæmorrhoidalibus*, aliisque *hæmorrhhagicis*: unde iterato ad experientiam provocantes, ab uſu horum *narcoticorum* merito dehortamur.

§. XXXIV

Brevitati cum nunc ſtudere debeamus, dum præter opinionem latiùs excurrit præſens deductio, quamvis breviſſime etiam de hac materia egerimus, *tertia* claſſis Therapiæ, nimirum *Medicæ poſitivæ*, exponenda erit. *Fundamentum* vero hujus Therapiæ, in qua tam *poſitiva auxilia*, quam ſalutaria *conſilia* indicanda ſunt, conſiſtit 1) In juſta *imminutione* ſanguinis ſuperflui 2) In *promotione* progreſſus ſanguinis, per neceſſariam *diluitionem*, & *conquaſſationem*, ejusdem 3) In *mitigandis acerbioribus* commotionibus 4) In promovendis ordinariis *ſe-&-excretionibus*, & tandem 5) In dextra *ſymptomatum* æſtimatione & tractatione.

§. XXXV.

Uti hic affectus ex *Plethora* primas radices egit, ita apprime conforme eſt, ut, primario ſcopo, huic circumſtantiæ ſuccurratur; alias enim omnis reliquus labor fruſtraneus deprehendetur. Quamdiu enim ſanguis *ſuper abundat*, tamdiu fruſtranea eſt omnis *reſolutio*; quam impe-

pe-

pedit hæc ſuperflua quantitas, quæ *organa*, in quibus *reſolutio* ſuccedere debebat, infarcit & opplet, adeoque ſpatium ſufficiens, ad reſolvendum, neceſſarium, denegat &c. Fruſtranea eſt roboratio viarum, quæ ab eadem ſuperflua *quantitate* denuo læditur; Frſtranea eſt organorum *abſterſio*, quia ob hanc copiam excedentem apta remedia commodè penetrane nequeunt &c. Unde abſolute neceſſe eſt, ut hæc moleſta *abundantia* minuatur. Fieri vero hoc commodius poteſt per *Venæ ſectionem*, quam *ſcarificationem*; quia ſanguis ex aperta vena affluens, in hoc ſtatu citius alterat naturam, imò citius & confertim moleſtam quantitatem imminuit; Non aliam vero hic loci, intelligimus Venæ ſectionem, quam quæ *in pede* adminiſtranda eſt; Nocet enim facilius Venæ ſectio in brachio, vel ad minimum plane ancipitis eſt effectus. *Inciſio* fiat *largior*; ut *ſpiſſior* ſanguis breviori tempore ſufficienter effluere queat; quod uti ſana ratio dictitat, ita illud etiam indicat *Mercuralis, cap. de Melancholia*. Celebretur etiam talis Venæſectio, temporibus *æquinoctialibus, vernali* & *autumnali*; *decreſcente* imprimis luna, quo tempore natura ad dimittendos ſuos humores magis inclinat: quin confert, ut *bis* per annum, nimirum citatis temporibus, hanc Venæſectionem admittant patientes. Sufficit, ſi *Uncias quatuor* ad *ſex* ſanguinis, una Venæ ſectione emiſerint; Nam potior reſpectus ſub tali evacuatione, habendus, *alterationis* naturæ; ut inpoſterum, tales agitationes, aut commotiones, rarius & modeſtius capeſſat; aut tanto facilius ſanguinis ſui *attenuationem*, imò etiam ſponte inſtitutam *exonerationem*, aſſequatur.

§. XXXVI.

Minime vero reticenda eſt utilitas *Hirudinum* in hoc affectu, quam latius & exquiſite expoſuit D. D. Præſes *Diſſ. de Sanguiſugarum utilitate*; quas easdem etiam paſſim commendant, *Riverius*, & *Bonetus*, conf. *A. N. C. Dec.* 2. *an.* 4. *obſ.* 19. *de uſu hirudinum in variis morbis*: & variæ aliæ obſervationes. Habent vero *hirudines*, præcipuum uſum in mitigandis ejusmodi moliminibus *hæmorrhoidalibus*, & ad

revo-

revocandos *congeſtorios* motus, à *ſuperioribus* abdominis viſceribus, ad loca inferiora, cum primis vero *directè*, ipſa *hæmorrhoidalia*. Tanto magis vero hanc utilitatem obſignant, quando *Veneſectio* quædam præmiſſa eſt; ubi poſt, hac pro commoditate & neceſſitate, *aliquoties* per annum, perinde decreſcente Luna, applicari poſſunt. Et hæ habent inſignem uſum in *ventilanda*, & à ſuperfluo ſanguine liberanda, *Vena Portæ*; quæ dum ex locis *hæmorrhoidalibus*, ſufficientem quantitatem exſugunt, præoccupant, ne conſueta illa copioſa quantitas per ramum *hæmorrhoidalem*, ad truncum prædictæ Venæ reſtagnans, & ſtricturis ſpaſticis ſubinde preſſa, eundem magis oppleat, oneret & diſtendat; ſicque ex aliis viſceribus annexis affluentem ſanguinem reſtagnare faciat, propterea que variis impeditioribus progreſſibus per totum plexum ejusdem Venæ, cauſam miniſtret.

§. XXXVII.

Quamdiu vero hæc moleſta *Plethora*, in corpore *Hypochondriacorum* præſens eſt; imò, quamdiu unà ſanguis, *ſpiſſitudine* illa laborat: tamdiu neque facilè poſſibile, neque conſultum eſt, ut per *remedia*, *hæmorrhoidalis* fluxus ſucceſſum & exitum proſequamur. Unde, niſi utrumque *fundamentale* impedimentum remotum fuerit, tale quidquam tentare, minimè licet; imò, quamvis etiam hoc opus præſtitum ſit, dubito merito, an *vulgaria* illa remedia, huic fluxui promovendo, ſatisfaciant: quem defectum tamen tantum ſanè reſarciunt, quantum ſine vanis pollicitationibus expectare licet, *pilulæ Balſamicæ*, Dn. D. Præſidis *genuinæ*, quæ hucusque in hac neceſſitate multiplices egregios effectus præſtiterunt. Non verò neceſſarium erit, hoc loco latiùs demonſtrare, quibus aliis ſubſidiis, hic fluxus promoveri debeat; cum labor hic, themati noſtro non adæquatus propriè ſit.

§. XXXVIII.

Ut vero natura faciliùs ad *ſpontaneam*, ſanguinis abundantis excretionem, pertingat; ut etiam ſanguis reliquus, juſtum ſuum circuitum ſervet, & per viſcera, & affectam præcipuè Venam, facilius profluat, neceſſarium eſt, ut Maſſa ſanguinis *mobilior* reddatur. Pro hoc affectu obtinendo, ſufficiunt *duo* adminicula, quæ comparatu perquam facilia ſunt; nimirum, ut

Hypochondriaci ſufficienter *bibant*, & eo ipſo ſanguinem *diluant*: deinde, ut à conſveta nimia *deſidia*, & ſub illa contingente abdominis compresſione, abſtineant, ſed corpus per *motus voluntarios*, exerceant. Quo faciunt motus *obambulatorii*, moderatæ *æquitationes*, & *vecturæ*, imò ut ſe in trahenda *ſerrâ*, *diffindendis* lignis, aliisque laboribus, ſub *moderata* tamen continentia, agiles ſiſtant, Quo vero hi *diluitionis* effectus certiùs ſuccedant, neceſſe eſt ut *Diatâ*, congrua utantur, præſertim, quantum ſatis eſt, *humida*, abſtinendo, (præcipuè *ſymptomatum* reſpectu,) à *craſſis*, *fermenteſcentibus*, *induratis*, *frigidis* atque *ſpiſſis* alimentis, qualia quidem communiter appetunt & deſiderant: imò ut *parciori* Diætæ adſveſiant. Non male etiam illi agunt, qui decoctis uſitatis calidis, *moderate*, non nimium, neque ſimul & ſemel, neque nimis frequenter atque prodigè, utuntur, conf. *A.* *N. C.* *Dec.* II. *an.* 6. *obſ.* 113. *de potu calido*, *Scholio* 2. Ad hanc æquabiliorem progresſionem ſanguinis, contribuit, juſtum regimen, quoad *calorem*, & *frigus*; hoc enim, dum ad *repreſſionem* ſanguinis ad interiora viſcera, diſponit, anſam præbet difficiliori progresſui ejusdem per illa loca, atque majori *ſpiſſitudini* acquirendæ: *calor* vero moderatus, ubique ad ſanguinis *fluiditatem* diſponere ſolet.

§. XXXIX.

Præterea, ſuccurrendum ſedulo eſt, acerbioribus, *ſpaſticis* & *congeſtoriis*, *commotionibus*, in hoc affectu obviis; quibus mitigandis, neque *martialia*, neque *Narcotica* ſecurè ſatisfaciunt. Sed ſi quis *tutum*, attamen ſalutarem, effectum talem *mitigantem* expectare vult, obtinebit illum à *Nitro* & *ſalibus digeſtivis*: quò etiam faciunt ſalia illa *tartarea*, aut Salina *Tartariſata*: qualia cum *abſorbentibus* remediis, (uti fieri poteſt moderata quantitate,) imò etiam cum *Cinnabari* remixta, huic ſcopo ſatisfaciunt. Quod ſi etiam acerbiores anomalæ commotiones circa *Venam portæ* ſuccedant, *ſpecifico* quodam effectu illis ſuccurrit, herba *Millefolii*; vel in *Decocto*, vel in *Eſſentiâ*, adhibita: quæ ultima etiam cum *moderatâ* ſpiritus *volatilis* additione, *interdum*, non æquè *continuo* uſu, offerenda, conducit. Circa hujus remedii vero uſum proſpiciendum, ut *alvus libera* ſit, ut ipſum hoc remedium *modeſtè* uſurpetur, ut *Plethora* nihil contra indicet, & ut ſubjectum patiens non *nimiis doſibus* oneretur. Quin pro *mitigandis* ejusmodi impetuoſioribus commotionibus, commendare placet *Corticem* *Chaccarillæ*, quem poſt B. Apinum ſub circumſpectâ adminiſtratione, non ſine multiplici fructu in uſum trahere cepit D. Præſes, & quem etiam, tam in *Hypochondriacis*, quam *hiſtericis*, pathematibus, multoties efficacem deprehendiſſe, teſtari audivi Excell. Dn. D. & Prof. *Alberti*.

§. XL. Multum vero etiam refert, ut *Se-* & *-Excretiones* Ordinariæ, conſtanter, æqualiter, & ſufficienter, ſuccedant; imprimis vero *alvinæ*. Quibus ſublevandis & promovendis, convenit, vel ſufficiens *potus*, vel *diæta* minus dura, *diluens*, *humectans*: vel *Nitroſa* remedia; abſtinendo ab inani illo *ſpiritu Nitri dulci*, ſed potius *Nitrum* in ſubſtantia adhibendo, Cu-

jus

jus laudabilis uſus (certe non aberravero, ſi dicam) millies millenis vicibus comprobatus eſt. Huc etiam faciunt *Rhabarbarina*; vel *pulverulenta* vel *Infuſa*, quæ ultima, ex ſpeciebus moderatè *reſolventibus* atque *abſtergentibus*, non valde *acribus*, ut & temperanter *carminativis*, paranda ſunt: adjiciendo *rhabarbarum*, &c. Admitti etiam quandoque poſſunt, *pilulæ*, *moderatiſſimè aloeticæ*; abſtinendo modo ab illa credulâ & vulgari, doſeos augmentatrione: quem exceſſum & in diſcretum uſum, meritò ſuprà taxavimus. Hiſce adjici poſſunt *Extracta*, *reſolventia*, & *abſtergentia*; temperata, una cum *gummatibus* talibus. Neque ſilentio præterire debemus, eximium uſum, *Clyſterum* emollientium; & cum *Oleis* talibus remixtorum, lenisſimè *carminativorum*, in affectu *hypochondriaco* & *hyſterico*; præcipue quando *alvus ſicca*, aut jam *obſtructa* eſt, aut quando multa *flatulentia* patientes cruciat. Sub quorum uſu, inſimul *Diureſis* juſtè ſuccedet; inſuper verò, cum prælaudato bono regimine, *tranſpirationi inſenſibili* bene proſpiciendum erit; *poſitivi* enim copioſi & citati *ſudores*, magis nocent, quam proficiunt: exceptis, ſano ſenſu, iis, qui laborioſiores *corporis motus* inſequuntur.

§. XLI. Hæc ſi bene ordinantur, & rectè applicantur, vel ſponte *ſymptomata* cadunt, ut propterea non *neceſſe* ſit, diu illorum curæ immorari: maxime verò perverſum eſt negotium, quando in hac *Therapia*, *ſymptomatum* cura primo loco vel ſuſcipitur, vel illi potisſimum *inſiſtitur*, neglectâ radice totius mali; â quo infelici tentamine ſollicitè abſtinendum eſt. Meritò vero tenendum eſt, quod tempeſtivarum *ventilationum* ſanguinis *repetitio*, ad prædictum ordinem, negligi non debeat. *Mitigato* vero quantiſper hoc Malo, circa Finem curæ & *Martialia* teneriora, atque mitiora ut *Croc. Martis Antimoniatum*, *Tincturam Martis Tartariſatam*, Tincturam Vitrioli Martis Ludovici &c. nec non Mixturam ex Tinctura Antimonii acri & Spiritu C. C. paratam aut etiam ſelectiora, i. e. *mitiora* & tamen efficacia, *carminativa* concedimus, pro roborandis, huc usque graviter affectis partibus. Sed nunc abrumpere debemus, poſteaquam breviſſime ſolum hanc Therapiam pasſionis hypochondriacæ explicavimus, quamvis adhuc multa de hac materia dicenda reſtent. Deum interim humiliter veneramur, pro præſtita ſua gratia in hoc noſtro propoſito; â quo etiam devotè contendimus, ut hunc laborem in futurum, quâvis benedictione ſecundet.

S. D. G.

(o)